

Olivier Roy

Attentaten i Paris: IS har nått sin begränsning

Ur *New York Times*, 16 november 2015

Som president François Hollande uttryckte det befinner sig Frankrike mycket riktigt i krig mot *Daech*, eller Islamiska staten. Frankrike ser denna islamistiska grupp som huvudfiende. Man bekämpar den tillsammans med USA i Mellanöstern och som enda västliga nation i Sahelområdet i Afrika. För denna kamp, som startade i Mali 2013, har man engagerat styrkor som procentuellt överstiger vad amerikanerna gjort.

Fredagen den 13 november fick Frankrike betala priset för detta. Därefter har solidaritetsuttalandena varit många i västvärlden. Och samtidigt är Frankrike märkligt ensamt. Hittills har ingen annan stat betecknat IS som det främsta strategiska hotet i dagens värld.

I Mellanöstern har de främsta aktörerna andra motståndare som framstår som viktigare. För Bachar al-Assad handlar det om den syriska oppositionen – just nu främsta måltavla för det ryska ingripandet i landet. Och Assad skulle tjäna på att det inte fanns något mellan honom och IS. Det skulle ge honom möjlighet att framstå som det sista fästet gentemot islamistisk terrorism och i Västs ögon återfå den legitimitet han förlorat genom den repression hans regim utsatt det syriska folket för.

Den turkiska regeringen tvekar inte: huvudfienden är kurdiska nationella strävanden. Och om kurderna i Syrien besegrar IS skulle det ge Kurdistans arbetarparti (PKK) möjlighet att upprätta en fristad och återuppta den väpnade kampen i Turkiet.

Kurderna, oavsett om de befinner sig i Syrien eller i Irak, är inte ute efter att krossa IS. Bara att försvara nya gränser. Deras hopp står till att arabvärlden förblir mer splittrad än någonsin. Återta Sinjar, javisst, eftersom det är kurdiskt område; angripa Mosul, nej, för det skulle gynna Bagdad.

För kurderna i Irak är huvudfaran att det skulle återupprättas en ny stark centralmakt i Bagdad, som skulle kunna ifrågasätta den *de facto* självständighet som irakiska Kurdistan åtnjuter idag. Och som IS utgör ett hot mot.

Trots påtryckningar från USA verkar inte shiiterna i Irak redo att dö för att återerövra Falluja, strax utanför Bagdad. De försvarar sina trosmässiga gränser och kommer aldrig att låta Bagdad falla. Men de verkar inte ha någon brådska med att involvera den sunnimuslimska minoriteten i irakisk politik: då skulle de bli tvungna att dela på makten.

För Saudiarabien utgör inte IS huvudfienden – som ju, egentligen, bara är ett uttryck för den sunnimuslimska radikalism de alltid gett ideologiskt stöd till. De kommer inte att agera mot IS, för deras huvudfiende är Iran.

Och Iran vill hålla tillbaka IS, men inte nödvändigtvis förinta organisationen, i och med att denna organisation förhindrar återkomsten av den sorts sunnimuslimska koalition, som orsakade landet så stor skada under Saddam Hussein och kriget mellan Iran och Irak.

Sen har vi Israel som bara kan gnugga händerna över att se Hizbollah slåss mot araber, Syrien sjunka samman och Iran dras in i ett ovisst krig. Alltmedan omvärlden glömmer bort palestinierna.

Kort sagt finns det ingen regional aktör som är redo att sätta in trupper eller vapen för att återta den mark som IS erövrat. Och till skillnad från efter 11 september har inte heller USA något intresse av det. I dag handlar USA:s strategi om krigföring på avstånd genom bombangrepp. Washington har inget intresse av att skicka marktrupper, och nöjer sig med *containment* – att hålla tillbaka, och döda terrorister med bomber och drönare.

Samtidigt vet vi att inget krig kan vinnas utan marktrupper.

Kanske är Frankrike ensamt om att vilja utrota IS. Och man gör sina försök. Men landet har inte resurser för att utkämpa ett sådant krig på två fronter; både i Sahelområdet och i Mellanöstern.

Men, tursamt nog för Frankrike, har inte heller IS de resurserna. Efter några anmärkningsvärda och snabba erövringar av territorium agerar IS nu mer och mer, precis som Al-Qaida tidigare, för att få plats på tidningarnas förstasidor och ockupera utrymme på sociala nätverk. Systemet IS har nått sin begränsning.

Organisationen baserade sig på två inslag: en blixtsnabb expansion territoriellt och en skräckeffekt som skulle lamslå fienden. IS är inte någon ”islamistisk stat”; i motsats till talibanerna är man inte ute efter några speciella gränser eller något visst område. Det handlar mer om ett kalifat under den permanenta erövringens logik – ockupera nya territorier, samla världens muslimer – precis som den muslimska expansionen när islam under sitt första århundrade var en ny religion. Det har gett IS tusentals frivilliga, som fångats av möjligheten att kämpa för ett globalt islam, mer än någon bit av Mellanöstern.

Men IS expansion har sina begränsningar, för organisationen har nått den gräns där sunniarabiska befolkningar ser den som sin försvarare. Kurderna i norr, de irakiska shiiterna i öster, alawiterna i väst som nu fått beskydd av Ryssland – alla gör motstånd. I söder har varken Libanon, där man oroar sig för mängden av flyktingar från Syrien, eller Jordanien, där man upprörs av den grymma avrättningen av en av landets piloter, eller palestinierna, låtit sig förföras av IS. Det har blivit stopp i Mellanöstern och därför satsar IS på en desperat utväg: internationell terrorism.

Attentatet i Beirut mot Hizbollah, attentatet i Sharm el-Sheikh mot ryssarna och attentaten i Paris hade samma syfte: vidmakthålla terroreffekten. Men på samma vis som avrättningen av den jordanske piloten ledde till patriotism bland det jordanska folket, som ändå är ganska heterogent, har attentaten i Paris lett till en nationell samling. IS kommer att hamna i samma återvändsgränd som Al-Qaida: global terrorism är inte mer effektiv än flygräder utan marktrupper. I likhet med Al-Qaida har inte IS något stöd bland muslimerna i Europa; det handlar bara om rekrytering i marginalen.

Återstår bara att överföra den upprördhet attentatet orsakat på det praktiska planet. En massiv västlig markoperation liknande den som skedde i Afghanistan 2001 verkar utesluten; alla sådana aktioner riskerar att leda till olösbara lokala konflikter. En samordnad markoperation av lokala aktörer verkar också osannolik eftersom det finns så många divergerande intressen. För det skulle krävas en politisk överenskommelse mellan regionala aktörer som Saudiarabien och Iran.

Än är inte sista ordet sagt, om man inte ska räkna med ett snabbt sönderfall av IS på grund av det fåfänga i dess försök till permanent territoriell expansion eller att det uppstår konflikter mellan organisationens utländska rekryteringar och arabiska befolkningar lokalt. Under alla omständigheter är IS sin värsta fiende.

Översättning: Björn Erik Rosin

Olivier Roy är professor vid European University Institute i Florens. Han räknas som en av de främsta specialisterna på islamismen. Hans mest kända bok *L'Échec de l'Islam politique* (1992) [Misslyckandet för politisk islam] ingår i grundkurserna för studier av politisk islam.

Under oroligheterna i Parisförorterna 2005 skrev Roy många artiklar där han avvisade uppfattningen att revolten hade religiös bakgrund.

Hans bok *Secularism Confronts Islam* (Columbia 2007) tar upp frågan om islams roll i ett sekulärt samhälle och muslimska invandrare i Väst.

2010 utgav han ”*Holy Ignorance, When Religion and Culture Part Ways*”.